

тобто звертання до більшої аудиторії; у Новому Заповіті частка дієслівних слововживань як у I так і II особі у заперечних висловлюваннях вища, ніж відповідна частка у Старому Заповіті.

Вважаємо доцільним подальше дослідження вживання модальних дієслів у складі присудку в заперечних висловлюваннях з підметом в I та II особі в текстах Нового та Старого Заповіту з метою кількісного аналізу, опису та порівняння типових для двох текстів моделей вираження заборони, прохання, докору та ін..

Список літератури

1. Лингвистический энциклопедический словарь [ред. Ярцева В.]. – Москва : Советская Энциклопедия, 1990. – 685 с.
2. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике / Сост., общ. ред, вступ. статья И. С. Шевченко. – Винница : Нова Книга, 2013. – 560 с.
3. The King James Bible (1611). Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1983. – 832 p.

К. Хмелюк
(Запоріжжя)

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ПОЛІТИЧНО КОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ

Статтю присвячено дослідженню способів перекладу політично коректної лексики. В статті пояснюється, в чому полягає сутність прагматичної адаптації речень із вказаними лексичними одиницями при їх перекладі, які лексико-семантичні трансформації застосовуються в цьому процесі.

Ключові слова: політично коректна лексика, способи перекладу, прагматична адаптація речень, лексико-семантичні трансформації.

Стаття посвячена изучению способов перевода политически корректной лексики. В статье объясняется, в чем заключается сущность прагматической адаптации предложений с указанными единицами, какие лексико-семантические трансформации используются в этом процессе.

Ключевые слова: политически корректная лексика, способы перевода, прагматическая адаптация предложений, лексико-семантические трансформации.

The article is devoted to the investigation of ways of politically correct lexical units' translation. The essence of pragmatic adaptation in the translation of the sentences with the above mentioned units is explained in this process are revealed as well.

Key words: politically correct lexical units, ways of translation, pragmatic adaptation of the sentences, lexical and semantic transformations.

Політична коректність є складним лінгвокультурним явищем, що полягає у знайденні нових способів мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття та гідність індивіда, обмежують його права нетактовним ставленням до расової та етнічної приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішності тощо [5, с. 6]. Політична коректність отримала широкого розповсюдження в англійськомовних країнах, значно вплинула на розвиток сучасної англійської мови. Виявляючись в існуванні істотної кількості лексичних номінативних одиниць, політична коректність становить велику цікавість для сучасного перекладознавства, що й зумовлює *актуальність* запропонованої наукової розвідки, *мета* якої полягає у з'ясуванні способів перекладу політично коректного лексикону англійської мови засобами української.

Досягнення поставленої мети припускає вирішення наступних *завдань*: визначити основні лексико-семантичні групи політично коректної лексики англійської мови; виявити в чому полягає сутність прагматичної адаптації речень із політично коректними одиницями при перекладі; з'ясувати які лексико-семантичні трансформації застосовуються при перекладі речень із політично коректними одиницями; здійснити добір україномовних відповідників при перекладі політично коректного лексикону англійської мови засобами української.

Політично коректний лексикон англійської мови не є однорідним за своєю семантикою. До основних семантичних груп політично коректної лексики відносять одиниці на позначення: расових та етнічних груп (*Afro-Americans, Mexican American, Afro-Caribbean* і т.і.); статей осіб, професій (*spokesperson, salesperson, firefighter, flight attendant* тощо); фізичних вад та недоліків людей, розмірів та зросту людини (*special people, differently abled, people with developmental disabilities, person of size, horizontally challenged*); віку осіб (*senior, of golden age* і т.і.). Крім

того, політично коректними одиницями вважаються також неантропоцентричні засоби позначення представників тваринного та рослинного світу (*animal companion, nonhuman animal companion, human friend, resident, plant companion, human protector*).

Оскільки політична коректність не є явищем типовим для української мови, її переклад шляхом підбору словникових відповідників та еквівалентних одиниць досить часто є неможливим. Крім того, переклад політично коректних одиниць відбувається з огляду на мовленнєвий контекст їх застосування, що визначає їх комунікативно-функціональне призначення та особливості використання. Такий переклад потребує також урахування ряду прагматичних факторів, що впливали на творення тексту оригіналу з політично коректними одиницями та визначають особливості творення тексту перекладу із ними.

Необхідно зазначити, що адекватний переклад у будь-якому разі передбачає адаптацію. Інша річ, що пропорції власне перекладацьких і адаптивних прийомів підпорядковані не тільки умоглядному типові тексту, але й прагматичному. Чим більша різниця у сприйнятті певної мовної одиниці, тексту реципієнтом перекладу, тим більше адаптивних та перекладацьких прийомів необхідно застосовувати. До найбільш загальних способів перекладу політично коректних одиниць у мовленнєвому контексті відносять: 1) попередню семантизацію одиниці в контексті, що забезпечує його сприйняття; 2) залучення уваги до незвичайної форми мовного знаку подальшим описовим перекладом або поясненням різного характеру; 3) використання функціонального аналога або відповідника, який здатний викликати в адресата необхідну реакцію [1, с. 87].

Адекватність перекладу речень та текстів із політично коректними одиницями досягається також шляхом застосування перекладацьких трансформацій. Лексичні перекладацькі трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів оригіналу з метою адекватної передачі їх семантичних, мовленнєвих, стилістичних і прагматичних характеристик при перекладі. Отже, така передача потребує урахування норм та мовленнєвих традицій мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники тієї чи іншої одиниці мови оригіналу не існують у мові перекладу або не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності їх значення контексту [2, с. 39].

На сьогоднішній день у сучасному перекладознавстві існує досить велика кількість класифікацій перекладацьких трансформацій. Н. Ю. Аристов вважає, що до лексико-семантичних трансформацій варто віднести: антонімічний переклад, метонімічні заміни, метафоричні заміни, синонімічні заміни, прийом компенсації, логічний розвиток понять [1, с. 12–13].

Конкретизація значення – семантична заміна одиниці вихідної мови, що має широке значення, одиницею мови перекладу з вузьким значенням. Зазначена трансформація застосовується при перекладі політично коректної лексики, наприклад: *lack of ethnic minorities at the BBC* – нестача представників національних меншин на Бі-бі-сі, *treatment of vulnerable minorities* – поводження з соціально зацземленими меншинами. Генералізація значення – заміна базової одиниці вихідної мови, що має вузьке значення, одиницею мови перекладу з ширшим значенням, тобто зміна, зворотна конкретизації. Застосування слова з більш загальним значенням запобігає необхідності додаткового уточнення й конкретизації фактів: *alternative dentation (false teeth)* – альтернативна стоматологія, *of mature years (old)* – у зрілому віці.

Додавання – прийом використання в перекладі додаткових лексичних одиниць для адекватної передачі змісту оригіналу, наприклад; *person with Down syndrome* – людина, що страждає хворобою Дауна, *anchorman / anchor* – постійний кореспондент радіо та телебачення. Вилучення – прийом протилежний додаванню, що полягає у вилученні семантично надлишкових слів, значення яких нерелевантні або легко відновлюються в контексті, зокрема: *full-figured* – повний, *to be on a regulated medical regime and counselling* – перебувати під постійним медичним спостереженням (про душевнохворих).

Перестановка – зміна розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу: *custodial officers* – офіцери охорони, *garbage collector* – збирач сміття. Описовий переклад – лексико-семантична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням мови перекладу, що експлікує значення одиниці вихідної мови, наприклад: *inclusive environments* – суспільство, у якому людей не дискримінують за якою-небудь ознакою; *a feminised job* – професія, якою займаються, в основному, жінки (наприклад, нянька, вихователька в школі); *fattism (fatism)* – дискримінація повних людей; *gentleperson* – особа, що одержали гарне виховання та освіту.

Калькування – спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складених частин-морфем або слів (у випадку сталих словосполучень) їхніми лексичними відповідниками в мові перекладу, наприклад: *personal circumstances* (замість *lack of money*) – *особисті обставини* (нестача грошей); *vulnerable people* – *вразливі люди*; *under the influence* – *під впливом* (тобто “обкурена”); *furred and feathered friends* – *волохаті й пернаті друзі*.

Особливі труднощі для перекладу політично коректної лексики становлять ті слова, що застосовуються як компоненти для її утворення (напр., *challenged, inconvenienced, impaired*). Для цих лексем не існує словникових відповідників в українській мові. Вони є компонентами досить великої кількості складених слів та словосполучень, а їх переклад здійснюється різними способами. Зокрема, В. І. Карабан [4, с. 372] вважає, що у якості компонента політично коректної одиниці лексему *challenged* слід перекладати як *той/та, що зазнає труднощів, недостатньо розвинений/розвинена; той/та, що долає труднощі через; той/та, що володіє іншими можливостями; із проблемами в; з обмеженими можливостями*. Словосполучення з компонентом *impaired* теж не мають стійкого способу перекладу: *attractively impaired* – *з послабленою привабливістю*; *hearing-impaired* – *той, хто страждає частковою втратою слуху, з обмеженнями слуху*; *speech impaired* – *позбавлений мови*.

Для унаочнення способів перекладу політично коректних одиниць засобами української мови звернемося до аналізу наступних прикладів:

(1) *Many Pakistanis, Bangladeshis, Iraqis, Iranians, Kurds and other people of Asian descent came here last year* [7, с. 28].

Багато пакістанців, бангладешців, іракійців, іранців, курдів та інших представників азійського походження приїхало сюди минулого року.

Переклад етнонімічних назв на позначення представників різних націй здійснюється у наведеному прикладі за допомогою еквівалентних українських етнонімів, а саме: *Pakistanis* – *пакістанців*, *Bangladeshis* – *бангладешців*, *Iraqis* – *іракійців*, *Iranians* – *іранців*, *Kurds* – *курдів*. Особливої уваги заслуговує переклад лексеми *people* у номінативному словосполученні *people of Asian descent*, який відбувається шляхом застосування лексико-семантичної трансформації модуляція та перекладається у даному контексті за допомогою словосполучення *представників азійського походження*. Використання такої трансформації надає можливість адаптувати вказане словосполучення до норм офіційного мовлення, оскільки вираз *людей азійського походження* не є типовим для нього.

(2) *Big companies have diversity directors nowadays* [6, с. 10].

Великі компанії мають на сьогоднішній день директорів з питань етнонаціонального та гендерного розмаїття штату.

У даному прикладі словосполучення *diversity director* є зразком політично коректної назви посади, що існує у великих компаніях Сполучених Штатів Америки. Зазначене словосполучення не містить вказівки на стать і використовується для номінації осіб, в обов'язки яких входить слідкування за тим, щоб серед персоналу були представники обох статей та різних етносів. Оскільки в Україні не існує подібної посади, переклад вказаного політично коректного словосполучення здійснюється за допомогою трансформації додавання. Політично коректним вважається також позначення професій та посад за допомогою лексичних одиниць із компонентом *person*, зокрема:

(3) *Office person. Experienced. With Computer skills* [9, с. 32].

Офісний працівник. Із досвідом роботи. З навичками роботи на комп'ютері.

Оскільки наведений приклад є оголошенням про пошук роботи, позначення бажаної посади здійснюється автором за допомогою політично коректної одиниці *office person*, що не вказує на стать референта. Переклад цієї одиниці відбувається за умов урахування самого контексту її використання та вимагає застосування лексико-семантичної трансформації модуляція. Звернемося до аналізу іншого прикладу:

(4) *I prefer to think of myself as a person of size* [8, с. 25].

Я волію вважати себе людиною, яка має великий розмір.

Наведений приклад є фрагментом дискурсу ЗМІ, регулятивні вимоги якого зумовили використання політично коректного словосполучення *person of size* на позначення великої за зростом та формами людини. Переклад вказаної одиниці здійснюється за допомогою лексико-семантичної трансформації додавання. Використання вказаної трансформації сприяє адекватній передачі змісту речення з політично коректною одиницею засобами української мови.

Отже, політична коректність як явище лінгвальне не є типовими для україномовної спільноти. Необхідність перекладу текстів із політично коректними одиницями, поява деяких із них в українській мові (*афроукраїнець, афроіталієць, людина з обмеженими фізичними можливостями*) зумовлює необхідність подальших досліджень способів перекладу політично коректних одиниць, визначення особливостей прагматичної адаптації речень із ними.

Список літератури

1. Аристов Н. Б. Основы перевода. – М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1959. – 195 с.
2. Брандес М. П., Провоторов В. И. Предпереводческий анализ текста: Учебное пособие / Брандес М. П., Провоторов В. И. – Курск : РОСИ, 1999. – 112 с.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе – М. : "Международные отношения", 1980. – 412 с.
4. Карабан В., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. – 608 с.
5. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. – Москва : Слово, 2000. – 262 с.
6. Fortune. – 2008. – Vol. 6. – P. 10.
7. Newsweek. – 2007. – Vol. 2. – P. 28.
8. The New York Times Magazine. – 2008. – Vol. 10. – P. 25.
9. The Weekender. – 2006. – Vol. 7. – P. 32.

Ж. Черська, Н. Куцик
(Чернівці)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОЗИТИВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ

Стаття присвячена проблемам сполучуваності прикметників на позначення позитивних рис характеру людини у сучасній німецькій мові на матеріалі публіцистичних текстів. У результаті аналізу виявлено особливості семантичної сполучуваності прикметників.

Ключові слова: прикметник, семантична сполучуваність, публіцистичний текст, тематична група.

Статья посвящена проблемам сочетаемости прилагательных, обозначающих позитивные черты характера человека в современном немецком языке на материале публицистических текстов. В результате анализа определены особенности семантической сочетаемости прилагательных.

Ключевые слова: прилагательное, семантическая сочетаемость, публицистический текст, тематическая группа.

The semantic peculiarities of lexical units manifest themselves in the context connecting with other parts of speech. That's why the investigation of the compatibility of adjectives with the nouns is actual in modern linguistics.

It's well known that the adjectives characterize optimally the behaviour of people. According to these peculiarities the adjectives denoting people's positive character traits have been investigated in the modern German newspaper (Zeit) on the basis of the sampling of 12 thousand words in general. The German adjectives ehrlich, höflich, aufrichtig, verständnisvoll, taktvoll, gesellig have been analyzed with the nouns which belong to seven thematic groups. These groups are common for all the adjectives.

257 adjectives which denote people's positive character traits have been defined in the texts of the newspaper Zeit (1999-2014). The greatest number of models has been distinguished for the adjective ehrlich (134) – 52 %.

The thematic group of nouns combining the characteristic "the man as a member of society" has the greatest quantity of the examples (89). The frequency of adjectives and nouns compatibility denoting "positive character traits by friends" accounts 56 examples. Such thematic groups as "human activity" (38) and "family and the members of the family" (28) are not so widespread as others. The adjectives which belong to the rest of the thematic groups ("professions" – 17 examples, "proper names" – 15 examples) are distributed almost equally. The thematic group "nationality" has the least examples (14).

It is worth to investigate lexical and syntactic compatibility on the basis of statistic methods in perspective.

Key words: adjective, semantic compatibility, the texts of the newspapers, thematic group.

Останнім часом у лінгвістиці спостерігаються різні тенденції щодо ролі контексту у вивченні семантики слова. Проте, як вважає український дослідник М. П. Кочерган, "розглядаючи слово як повноцінну мовну одиницю, не слід забувати, що реальне життя слово має лише в мовленні, а значить – у контексті" [2, с. 13]. На думку лінгвіста, слово поза